

Досвід формування готовності до професійного кар'єрного зростання випускників аспірантури Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Друганова Олена Миколаївна¹

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків, Україна

E-mail: druganova_lena@ukr.net

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-5985-8293>

Боярська-Хоменко Анна Володимирівна²

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків, Україна

E-mail: annaboyarskahomenko@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-1818-3074>

Золотухіна Світлана Трохимівна³

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків, Україна

E-mail: kaf_pedagogik@ukr.net

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-3535-5974>

Стаття присвячена аналізу накопиченого досвіду формування готовності до професійного самовдосконалення й кар'єрного зростання випускників аспірантури за спеціальністю 011 Освітні / Педагогічні науки. У статті визначено поняття готовності до професійного кар'єрного зростання випускників аспірантури за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, розкрито принципи підготовки здобувача третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти: «гнучкості»; взаємозв'язку між трудовим і професійним навчанням; єдності професійних компетентностей, зацікавленості і практичної спрямованості; цілісності освіти. Представлено типову траєкторію кар'єрного зростання у трьох варіантах. У статті доведено, що аналіз мотивів професійного зростання починається ще на етапі вступу до аспірантури. Належне місце в змісті підготовки здобувачів відведено дисциплінам, що покликані забезпечити формування універсальних базових навичок (soft skills): «Академічно і професійно орієнтоване спілкування (англійське / німецьке / французьке / українське / російське)», «Грантова та проєктна діяльність», «Розвиток світової та вітчизняної педагогічної думки». Формування універсальних навичок дослідника забезпечується навчальними дисциплінами за вільним вибором здобувачів («Теоретичні основи дидактичних досліджень», «Актуальні питання компаративістських досліджень», «Історія педагогіки як наука і напрям педагогічних досліджень» тощо). Підготовка до подальшого кар'єрного зростання тісно пов'язана із запровадженням в освітній процес інноваційних технологій у цілому й активних та інтерактивних методів навчання (моделювання професійних ситуацій, ділова гра, сторітелінг, метод кейс-стаді, елементи кооперованого навчання (групове практичне завдання), дискусія, майстер-клас тощо). Належне місце в освітньому процесі відведено науково-викладацькій (педагогічній) практиці. В університеті проводиться робота щодо формування системи «зворотного зв'язку» із випускниками та провідними роботодавцями в галузі вищої освіти, зокрема створено Асоціацію випускників, мережу гуртків і творчих, спортивних колективів. Стимулом для кар'єрного зростання в науковій діяльності є членство в Раді молодих учених, що діє в університеті.

Ключові слова: готовність до професійного кар'єрного зростання, здобувачі вищої освіти, третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти, аспірантура, освітній процес.

Вступ. Одним із провідних завдань, що поставлені перед науково-педагогічними працівниками вищої школи України, як зафіксовано у Законі України «Про вищу освіту», є вимога «підвищувати

¹ доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

² доктор педагогічних наук, в. о. завідувача кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

³ доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію, розвивати в осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, самостійність, ініціативність, творчі та комунікативні здібності (Закон України, 2014). Зрозуміло, що виконання зазначеного завдання потребує від професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти володіння професійними й загальними компетентностями, що забезпечать ефективну реалізацію освітнього процесу. Саме викладачі, як слушно зазначають (Друганова & Мартиненко, 2019), є «головним інноваційним потенціалом будь-якої країни, основними відповідальними за якість підготовки сучасних спеціалістів, готових до швидких змін й нових потреб ринку праці, до постійного саморозвитку і самореалізації упродовж усього свого життя».

Значущість аналізу шляхів забезпечення здатності особистості до постійного професійного самовдосконалення посилюється і наявністю об'єктивних процесів у сучасному суспільстві, яке постійно змінюється в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів (Tantawy, 2020). Серед них: проблематизація працевлаштування випускника закладу вищої освіти, суттєві зміни в організації освітнього процесу, зумовлені карантинними обмеженнями в умовах пандемії, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес тощо.

Виявлено, що проблема підготовки здобувачів ступеня доктора філософії до науково-педагогічної діяльності є предметом наукового інтересу багатьох дослідників. Серед напрацювань, присвячених зазначеній проблематиці, варто назвати: дослідження, предметом вивчення яких є стан готовності майбутніх викладачів до педагогічної діяльності (сутність, структура тощо) (Л. Пуховська, В. Староста та ін.) (Пуховська, 2011); праці, присвячені з'ясуванню шляхів формування загальних й дослідницьких компетентностей у докторських програмах (PhD) із різних галузей суспільної діяльності, зокрема соціальної роботи (О.М. Бойко, В. Муромець та ін.); роботи, в яких висвітлено зміст підготовки аспірантів педагогічних спеціальностей (Н. Волкова, С. Коломієць та ін.) (Волкова 2007); дослідження, присвячені аналізу досвіду й тенденцій розвитку в підготовці науково-педагогічних працівників у світі й в Україні в цілому (В. Луговий, В. Муромець, С. Сисоєва, Ж. Таланова та ін.) (Сисоєва, 2008), які заслуговують особливої уваги.

Водночас аналіз зазначених вище робіт засвідчує, що сьогодні проблема формування готовності здобувачів наукового ступеня «Доктор філософії» за галуззю знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 011 Освітні/Педагогічні науки до професійного кар'єрного зростання, ще не стали предметом окремого цілісного аналізу.

Мета дослідження. Усе це актуалізує потребу проведення наукового аналізу накопиченого досвіду формування готовності до професійного самовдосконалення й кар'єрного зростання випускників аспірантури за спеціальністю 011 Освітні / Педагогічні науки на прикладі Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, що й складає мету дослідження.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети було використано абстрактно-логічний (для виявлення логічних взаємозв'язків між змістовими елементами освітньо-наукової програми, а також для теоретичного узагальнення і формулювання висновків), системно-структурний (для вивчення об'єкта дослідження (готовність до професійного кар'єрного зростання) як цілісної структури та вивчення окремих його складників). Також у дослідженні використовувались загальнонаукові методи: аналіз (філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури, інформаційних джерел із проблеми дослідження), синтез, порівняння, систематизація наукових джерел (для виявлення стану розробленості проблеми).

Результати дослідження. На основі узагальнення наявних на сьогодні підходів до визначення суті понять «готовність до педагогічної діяльності» та «кар'єрне зростання», ключове поняття «готовність до професійного кар'єрного зростання випускників аспірантури за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» нами визначено як:

– результат психолого-педагогічної освіти й особистісного розвитку, виражений у здатності здобувача третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти якісно виконувати посадові обов'язки науково-педагогічного працівника, готового до постійного професійного саморозвитку й самовдосконалення;

– єдність особистісного (мотиваційно-ціннісний, пізнавальний, емоційно-вольовий тощо) та процесуального (володіння відповідними компетентностями) компонентів, що забезпечує здобувачам освіти успішне просування професійними сходами, досягнення вершин в обраній професії;

– інтегральне особистісне утворення, що є умовою та регулятором успішної наукової й педагогічної діяльності викладача вищої школи й проявляється у здатності та готовності до постійного самовдосконалення в професійній діяльності (Ravago, 2020).

В основу визначення суті вище зазначеного поняття нами покладено системний, особистісний, діяльнісний, компетентнісний, аксіологічний та акмеологічний підходи.

Зазначимо, що Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (надалі ХНПУ імені Г. С. Сковороди – автори статті), який є одним із найстаріших закладів вищої педагогічної освіти в Україні, сьогодні має свої освітні та наукові традиції. Так, в університеті діє 11 наукових шкіл, учені яких визнані в Україні й поза її межами. У ХНПУ імені Г. С. Сковороди вже впродовж багатьох років здійснюється набір здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні / педагогічні науки. Зазначимо, що освітньо-наукова програма «Освітні / педагогічні науки», ліцензована у 2016 році, спрямована на підготовку висококваліфікованих, конкурентоспроможних, інтегрованих у європейський і світовий освітньо-наукові простори фахівців, здатних здійснювати дослідницько-інноваційну й професійно-педагогічну діяльність (організації педагогічного процесу в закладах освіти різних типів; провадження методичної, науково-дослідницької, освітньо-виховної, просвітницької, педагогічної діяльності на засадах наукової та професійної етики) у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка (Освітньо-наукова програма, 2020).

Належне місце в програмі підготовки здобувача докторського ступеня відведено й процесу підготовки до працевлаштування та подальшого кар'єрного зростання, що, як відомо, є показником якості надання освітніх послуг, іміджевим показником сучасного закладу вищої освіти, стану й ступеня конкурентоспроможності його випускників. В основу підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ХНПУ імені Г.С. Сковороди покладено такі принципи:

- принцип «гнучкості», що передбачає забезпечення найбільш повної адаптивності змісту, форм та методів навчання до освітніх і професійних потреб дорослих, відображає необхідність адаптації процесу навчання до освітнього і професійного рівня здобувачів освітніх послуг, вік яких, за анкетними даними, станом на початок 2020 року складає переважно 23 – 50 років (Боярська-Хоменко, 2019);

- принцип взаємозв'язку між трудовим і професійним навчанням, що ґрунтується на оволодінні практичними прийомами та методами трудової діяльності відповідно до рівня розвитку педагогічної галузі й розширення вимог і потреб сучасного ринку праці;

- принцип єдності професійних компетентностей, зацікавленості і практичної спрямованості, що вимагає формулювання адекватної мети та завдань навчання з урахуванням рівня попередньої кваліфікації та ступеня освіти, використання широкого комплексу форм, методів та інструментів управління;

- принцип цілісності освіти, що передбачає єдність компетентності, готовності, зацікавленості та практичної застосовності робочої сили в певній галузі суспільного виробництва (Боярська-Хоменко, 2019).

Виявлено, що типову траєкторію кар'єрного зростання здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні/педагогічні науки, можна представити у трьох варіантах (Рис. 1).

Варіант 1.

Варіант 2.

Варіант 3.

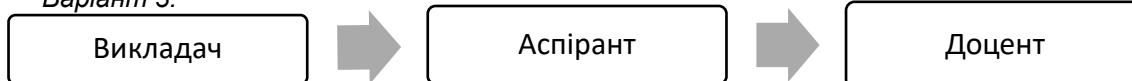

Рис. 1. Типова траєкторія кар'єрного зростання здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

З урахуванням компонентів готовності до діяльності, що визначені С. Д. Максименко (операційний, мотиваційний, соціально-психологічний психофізіологічний) (Максименко, 2008, с. 137–138), у ХНПУ імені Г. С. Сковороди проводиться системна робота із забезпечення готовності випускників аспірантури до професійного кар'єрного зростання. Так, для аналізу характеру сформованих науково-професійних інтересів і мотивів професійного зростання (*блок – спрямованість до професійної діяльності, наявність інтересу до предмета діяльності, самовдосконалення в обраній галузі, розвинене професійне мислення* – тут і далі виділено авторами статті), що відіграють важливу роль у забезпеченні кар'єрного зростання особистості, ще на етапі вступу до аспірантури з абітурієнтами проводиться співбесіда (Boiarska-Khomenko, 2020). Серед питань для обговорення є такі, що дозволяють виявити рівень сформованості соціальної відповідальності, прагнення самостійно вирішувати складні педагогічні професійні задачі. Наприклад:

- Для чого потрібні педагогічні дослідження?
- Установить за критерієм продуктивності зв'язки педагогіки з іншими науками. Покажіть їх взаємне збагачення.
- Дисципліна – результат чи засіб виховання?
- Категоричність відповіді – ознака ерудиції чи обмеженість того, хто відповідає?
- У чому полягає вихований потенціал самоосвіти? Чи гарантує освіта вихованість, а виховання – освіченість?
- Вибір одних предметів для вивчення і складання іспитів – благо (розвиває індивідуальні інтереси, поглиблює знання) чи зло (втрата світогляду, загальної культури).
- У чому полягає своєрідність змісту і методів педагогічної діяльності?
- Здатність до імпровізації – важливий показник професіоналізму. Імпровізацію виховують, чи з нею народжуються?
- Чи можлива толерантність без вимогливості, дисципліни, взаємної відповідальності?
- Чи можливо поєднати масовість і унікальність учительської професії?
- Чи погоджуєтесь Ви з такою думкою, що для технократичного мислення не існують категорії моралі, совісті, людського переживання і гідності (Абітурієнту аспірантури і докторантури, 2020).

Належне місце в змісті підготовки здобувача ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 у ХНПУ імені Г. С. Сковороди відведено дисциплінам, які покликані забезпечити формування важливих для кар'єрного просування в професійній діяльності універсальних базових навичок (*soft skills*) (*блок – необхідний обсяг спеціальних, суспільно-політичних і психологічних знань*). Серед них:

- *Академічно і професійно зорієнтоване спілкування (англійське / німецьке / французьке / українське / російське)*, викладання якого спрямоване на забезпечення формування здатності до спілкування українською та іноземними мовами в академічній і професійній/фаховій сферах з урахуванням особливостей професійної/фахової лексики, демонструючи граматичну правильність, лексичний діапазон і соціолінгвістичну відповідність власного діалогічного мовлення;

- *Грантова та проєктна діяльність*, змістова й процесуальна компоненти яких спрямовані на формування здатності до академічної і професійної мобільності, презентації в науковій і професійній спільноті індивідуального образу вченого-педагога, вияву підприємницьких навичок на основі самостійного складання й реалізації наукових (грантових) проєктів;

- *Розвиток світової та вітчизняної педагогічної думки*, ознайомлення з якою сприяє формуванню у здобувачів здатності до підвищення рівня педагогічної майстерності на основі яскравих прикладів життя і творчості відомих персоналій, моделювання власного кар'єрного зростання;

Для забезпечення розвитку критичного мислення, здатності вирішувати задачі проблемного і пошукового характеру, що відповідає вимогам наукових досліджень, формування *універсальних навичок дослідника*, належне місце у змісті підготовки здобувачів ступеня доктора філософії відведено й навчальним курсам, що обирають самі здобувачі. У їх переліку варто назвати «Теоретичні основи дидактичних досліджень», «Актуальні питання компаративістських досліджень», «Історія педагогіки як наука і напрям педагогічних досліджень».

Змістове наповнення й процесуальне забезпечення названих дисциплін спрямоване на формування здатності фахівців до оптимальної мовної поведінки у професійній/академічній сферах: переконання співрозмовника за допомогою вмілого використання різноманітних мовних і позамовних засобів, оволодіння культурою монологу, діалогу, полілогу; сприйняття та продукування якісного усного

та писемного мовлення; здатність до організації партнерських стосунків між учасниками освітнього процесу з дотриманням професійної етики, створення позитивних міжособистісних відносин у студентському колективі, формування корпоративної культури, іміджу ЗВО; здатність до командної роботи, орієнтування її на кінцевий результат, передбачення й запобігання ризикам тощо (Освітньо-наукова програма, 2020).

Підготовка до подальшого кар'єрного зростання тісно пов'язана із розробкою й упровадженням в освітній процес інноваційних технологій у цілому й активних та інтерактивних методів навчання зокрема. Зазначимо, що у ХНПУ імені Г. С. Сковороди в цьому напрямі ведеться цілеспрямована робота як науково-теоретичного, так і практичного характеру. Так, інновації в освітній сфері в цілому й сучасні педагогічні технології, зокрема, є предметом наукового аналізу докторів педагогічних наук, професорів І. Гавриш, О. Попової, О. Друганової та інших.

У ході проведення аудиторних занять широко практикуються інноваційні освітні технології, активні й інтерактивні методи навчання (моделювання професійних ситуацій, ділова гра, сторітелінг, метод кейс-стаді, елементи кооперованого навчання (групове практичне завдання), дискусія, майстер-клас тощо), що дозволяють:

- ураховувати рівень попередньої кваліфікації та ступінь освіти, сформовані у здобувачів знання, вміння щодо шляхів розв'язання тих чи тих професійних, наукових питань у педагогічній сфері;
- формувати вміння творчо застосовувати набуті знання у безпосередній практичній педагогічній діяльності,
- удосконалювати комунікативні якості, навички командної роботи;
- продукувати нові ідеї тощо (Wu, 2020).

Для формування готовності щодо подальшого вдосконалення фахової майстерності як основи успішного просування професійно, в освітньо-науковій програмі підготовки здобувача ступеня доктор філософії за спеціальністю 011 Освітні / Педагогічні науки у ХНПУ імені Г. С. Сковороди належне місце відведено науково-викладацькій (педагогічній) практиці (блок – професійні вміння і навички). Метою практики є оволодіння здобувачами ступеня «доктор філософії» сучасними методами, формами та засобами навчання і виховання, формування у них на базі одержаних у закладі вищої освіти знань із психолого-педагогічних дисциплін, професійних навичок і вмінь для вирішення конкретних навчально-виховних завдань в умовах реального педагогічного процесу.

Науково-викладацька (педагогічна) практика спрямована на:

- вироблення у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти комплексу вмінь та навичок, необхідних для здійснення всіх видів навчально-виховної роботи у закладах вищої освіти;
- оволодіння майбутніми науково-педагогічними працівниками засобами, технологіями навчально-виховної роботи в різних типах закладів вищої освіти;
- розвиток у здобувачів ступеня «Доктор філософії» умінь застосовувати в практичній діяльності знання з основ теорії педагогіки, педагогіки та психології вищої школи й методики їх викладання, соціально-гуманітарних дисциплін, усвідомлення ними професійної значущості цих знань, виховання у здобувачів потреби постійного удосконалення професійних знань, умінь, навичок та їхньої педагогічної майстерності;
- розвиток творчої ініціативи, реалізація особистісного творчого потенціалу кожного здобувача;
- подальший розвиток дослідницьких умінь у конкретній професійній діяльності (Освітньо-наукова програма, 2020).

У Харківському педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди проводиться робота щодо формування системи «зворотного зв'язку» із випускниками та провідними роботодавцями в галузі вищої освіти. Так, у лютому 2020 році в університеті створено Асоціацію випускників Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, до переліку завдань якої входять такі:

- сприяння професійному зростанню випускників ХНПУ імені Г. С. Сковороди, створення умов для більш повної їхньої самореалізації у науковій, професійній, освітній, культурній та інших видах діяльності;
- інформаційний обмін між випускниками та науково-педагогічними працівниками ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
- налагодження співпраці із потенційними роботодавцями, для подальшого працевлаштування та професійного розвитку випускників університету – членів Асоціації;
- сприяння створенню та розвитку інформаційної інфраструктури, засобів масової інформації.
- співпраця з різними суспільними й іншими установами, організаціями, підприємствами;

- розширення зв'язків і стосунків Асоціації з іншими освітніми закладами;
- сприяння участі членів Асоціації в міжнародних програмах навчання;
- сприяння поліпшенню змісту освіти, якості і ефективності підготовки фахівців.

Для вирішення поставлених завдань Асоціація, за положеннями документа «Про Асоціацію випускників Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди», здійснює такі види діяльності:

- ведення інформаційної бази даних випускників Університету та проведення моніторингу професійних досягнень випускників, забезпечення зв'язку із випускниками;
- залучення випускників Університету до участі в реалізації проєктів та програм розвитку ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
- допомога у професійній та соціальній адаптації молодих фахівців – випускників та студентів ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
- сприяння розвитку ефективних форм підвищення професійної кваліфікації членів Асоціації у закладах вищої освіти України і за кордоном;
- проведення соціальних досліджень для аналізу кар'єрного зростання випускників і факторів, що цьому сприяють.

Зазначимо, що Асоціація може надавати Вченим радам факультетів пропозиції щодо удосконалення навчальних планів та удосконалення робочих освітніх програм конкретних дисциплін у підготовці фахівців із відповідних напрямів підготовки (Положення про Асоціацію випускників ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020).

Окрім того, у переліку форм співпраці з роботодавцями (якими є переважно завідувачі кафедр закладів вищої освіти), що вже напрацьовані в університеті слід назвати:

- участь завідувачів кафедр у процесі проведення семестрових та підсумкових атестацій аспірантів;
- співпраця із завідувачами кафедр на різних етапах організації освітнього процесу для наближення здобувачів вищої освіти до вимог реального робочого процесу (змістове наповнення навчальних дисциплін з урахуванням потреб роботодавців; розширення тематики навчальних занять, що визначено безпосередньо замовниками науково-педагогічних кадрів у системі цільової підготовки; обов'язкові завдання для самостійної роботи, які є типовими для майбутньої науково-викладацької діяльності, передусім, завдання на вдосконалення практико-орієнтованої підготовки та формування професійних компетентностей, у тому числі відповідно до попиту на професійні навички для майбутнього працевлаштування).

Для реалізації принципу неперервності, що передбачає систематичний освітній вплив на здобувачів ступеня «доктор філософії» та створення умов для розширення можливостей для саморозвитку й самовдосконалення, в університеті створено мережу гуртків і творчих, спортивних колективів (*блок – стан здоров'я і фізичного розвитку відповідно до вимог професійної діяльності*).

Стимулом для кар'єрного зростання в науковій діяльності стає й членство в Раді молодих учених, що діє в університеті (*блок – передумови, які сприяють оволодінню професійною діяльністю та сформованість професійно значущих якостей особистості*) (Положення про раду молодих учених ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020). Зазначимо, що до переліку завдань, що поставлені перед Радою молодих, входять: проведення організаційних та наукових заходів, зокрема, науково-освітнього заходу «Осіння школа Сковородинівської академії молодих учених», конференцій, семінарів та конкурсів наукових робіт; узагальнення та поширення позитивного досвіду наукової роботи; популяризація принципів академічної доброчесності; сприяння підвищенню якості наукових досліджень, обміну науковою інформацією; ведення роботи з розвитку співробітництва з різними закладами вищої освіти та науковими установами тощо.

Обговорення результатів. Таким чином, окреслено досвід реалізації теоретичних аспектів готовності до професійного кар'єрного зростання здобувачів освіти, які було визначено Л. Пуховською і В. Старостою. Порівнюючи результати проведеного дослідження із науково-педагогічним доробком О. Бойко, В. Муромця, зазначимо, що позиціонована робота стала логічним продовженням визначених шляхів формування загальних й дослідницьких компетентностей у докторських програмах (Ph.D) із різних галузей суспільної діяльності та розкрила особливості формування готовності професійних та лідерських компетентностей у здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти.

Освітні компоненти, завданням яких є формування у здобувачів вищої освіти готовності до професійного кар'єрного зростання, здебільшого включено до навчального плану освітньо-наукової

програми «Освітні, педагогічні науки». Вважаємо, що відповідні знання і навички є необхідні випускникам докторських програм (Ph.D) для того, щоб розширити їхні можливості щодо подальшого працевлаштування.

Висновки. Таким чином, для забезпечення здатності у випускника аспірантури до саморозвитку й професійного самовдосконалення, вибудови і реалізації власного кар'єрного зростання, в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди вже напрацьовано певний досвід освітньої, наукової, практичної та організаційної діяльності. Зазначимо, що серед випускників аспірантури та докторантури Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди – директори шкіл, завідувачі районних й обласних відділів освіти, декани й заступники деканів, завідувачі кафедрами, викладачі закладів вищої освіти не тільки Харкова й інших міст України.

У переліку *подальших напрямів роботи* Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди в напрямі аналізу кар'єрного зростання випускників аспірантури передбачено: накопичення і сукупний аналіз даних, які характеризують кар'єрне зростання здобувача третього (освітньо-наукового рівня) вищої освіти – (вікові, гендерні показники тощо) та їх об'єктивна оцінка; порівняння діяльності Харківського національного університету імені Г. С. Сковороди із підготовки докторів філософії з показниками роботи в цьому напрямі інших закладів, що діють на теренах України.

Література

Абітурієнту аспірантури і докторантури. 2020 URL: <http://hnpu.edu.ua/uk/division/abituriyentu-aspirantury-i-doktorantury>

Боярська-Хоменко А. В. Освіта дорослих в країнах центральної та Східної Європи: ретроспективний аналіз. Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; «Мітра», 2019. 376 с.

Волкова Н. Сутність і компоненти компетентності майбутнього вчителя у здійсненні професійно-педагогічної комунікації. Педагогіка і психологія формування творчої особистості, 2007. Вип. 42. с. 103-111.

Друганова О. М., Мартиненко І. І. Кейс-технологія як ефективний спосіб підготовки сучасного викладача вищої школи. *Теорія та методика навчання та виховання*, 2019, вип. 46. С. 48-58.

Закон України «Про вищу освіту». 2014 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Максименко С. Д. Готовність до діяльності *Енциклопедія освіти / Акад. пед. Наук України*; головний ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

Освітньо-наукова програма «Освітні, педагогічні науки», 2020. URL: http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osv%D1%96tn%D1%96_programi/Osvitno_naykovi_programu/2020/Osvitni_pedagogichni_nauki.pdf

Положення про Асоціацію випускників ХНПУ імені Г. С. Сковороди. 2020 URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/vipuskn.pdf

Положення про раду молодих учених Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, 2020. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Pro%20rady%20ychenych.pdf

Пуховська Л. Теоретичні засади професійного розвитку вчителів: рух до концептуальної карти. *Порівняльна професійна педагогіка*, 2011. № 1. с. 97-106.

Сисоєва С. О. Освіта і особистість в умовах постіндустріального світу. Хмельницький: ХГПА, 2008. 324 с.

Boiarska-Khomenko A., Shtefan L., Kyryliya V., Kuznetsova O., Yushko O. Distant Programme of Developing Educational Competences. *Asia-Pacific Education Research*. Springer Singapore, 2020. Volume: 29 Issue: 4 Pages: 331-341. URL: <https://doi.org/10.1007/s40299-019-00487-9>

Ravago M-L.V., Mapa C. D. Awards and recognition: Do they matter in teachers' income trajectory? *Studies in educational evaluation*, 2020. Vol. 66. URL: <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2020.100901>

Tantawy N. Investigating Teachers' Perceptions of the Influence of Professional Development on Teachers' Performance and Career Progression. *Arab world english journal*, 2020. Vol. 11 Issue 1. pp. 181-194. URL: <https://doi.org/10.24093/awej/vol11no1.15>

Wu S-C. Development of a Career Competencies Scale for Technological and Vocational Teachers. *Journal of research in education sciences*, 2020. Vol. 65. Issue 4. pp. 241-273. URL: [https://doi.org/10.6209/JORIES.202012_65\(4\).0008](https://doi.org/10.6209/JORIES.202012_65(4).0008)

Experience of formation of readiness for professional career growth of Postgraduates of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

Druganova Olena⁴

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

Boiarska-Khomenko Anna⁵

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

Zolotukhina Svitlana⁶

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

In the article, the concept of readiness for professional career growth of postgraduate students majoring in 011 Educational, Pedagogical Sciences has been defined. The principles of training postgraduate students of the third (educational and scientific) level of higher education have been revealed. They are: "flexibility"; the relationship between labour and vocational training; the unity of professional competences, interest and practical orientation; the integrity of education. A typical career trajectory was presented in three variants. The article proved that the analysis of motives for professional growth begins at the stage of admission to postgraduate courses. An appropriate place in the content of postgraduates' training is given to the disciplines ensuring the development of universal basic skills (soft skills): "Academically and professionally oriented communication ("English / German / French / Ukrainian / Russian)", "Grant and Project Activities", "World Development and Domestic Pedagogical Thought". The development of universal skills of the researcher is provided by disciplines of applicants' free choice ("Theoretical Foundations of Didactic Research", "Current Issues of Comparative Research", "History of Pedagogy as a Science and Direction of Pedagogical Research", etc.). The training for further career growth is closely related to the introduction of innovative technologies within general, active and interactive teaching methods (modelling of professional situations, role-playing games, storytelling, case study method, elements of cooperative learning) (group practical tasks), discussion, master class, etc.). A proper place in the educational process is given to research and teaching (pedagogical) practice. The university is working to form a "feedback" system with graduates and leading employers in the field of higher education. In particular, the Association of Alumni, a network of clubs alongside creative and sports teams were created. The membership in the Council of Young Scientists, which operates at the university, is an incentive for career growth in scientific activity.

Keywords: *readiness for professional career growth, seekers of higher education, the third (educational-scientific) level of higher education, postgraduate studies, educational process.*

References

Abituriientu aspirantury i doktorantury. (2020). [To the entrant of postgraduate and doctoral studies] URL: <http://hnpu.edu.ua/uk/division/abituriyentu-aspirantury-i-doktorantury> [in Ukrainian].

*Boiarska-Khomenko, A., Shtefan, L., Kyrlyiva, V., Kuznetsova, O., & Yushko, O. (2020). Distant Programme of Developing Educational Competences. *Asia-Pacific Education Research*. Springer Singapore. Vols. 29, Issue 4, pp: 331-341. <https://doi.org/10.1007/s40299-019-00487-9> [in English].*

*Boiarska-Khomenko, A.V. (2019). *Osvita doroslykh v krainakh tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy: retrospektyvnyi analiz. [Adult education in Central and Eastern Europe: a retrospective analysis]*. Kharkiv: Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H.S. Skovorody; «Mitra» [in Ukrainian].*

Druhanova, O.M., & Martynenko, I.I. (2019). Keis-tehnolohiia yak efektyvnyi sposib pidhotovky suchasnoho vykladacha vyshchoi shkoly [Case technology as an effective way to train a modern high school

⁴ *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor at the Department of Education and Innovative Pedagogy at the H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University*

⁵ *Doctor of Pedagogical Sciences, Acting Head of the Department of Education and Innovative Pedagogy at the H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University*

⁶ *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor at the Department of Education and Innovative Pedagogy at the H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University*

teacher]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia – Theory and methods of teaching and education*. Vols. 46, pp. 48-58 [in Ukrainian].

Maksymenko, S.D. (2008). Hotovnist do diialnosti [Readiness for activity]. *Entsyklopediia osvity / Akad. ped. Nauk Ukrainy; holovnyi red. V.H. kremen*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

Osvitno-naukova prohrama «Osvitni, pedahohichni nauky» (2020). [Educational and scientific program «Educational, pedagogical sciences»],. URL: http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osv%D1%96tn%D1%96_programi/Osvitno_naykovi_programu/2020/Osvitni_pedagogichni_nauki.pdf [in Ukrainian].

Polozhennia pro Asotsiatsiiu vypuskniv KhNPU imeni H.S.Skovorody (2020). [Regulations on the Association of Alumni of KhNPU named after GS Skovoroda]. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/vipuskn.pdf [in Ukrainian].

Polozhennia pro radu molodykh uchenykh Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H.S. Skovorody (2020). [Regulations on the Council of Young Scientists of Kharkiv National Pedagogical University named after GS Frying pans]. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Pro%20rady%20ychenykh.pdf [in Ukrainian].

Pukhovska, L. (2011). Teoretychni zasady profesiinoho rozvytku vchyteliv: rukh do kontseptualnoi karty [Theoretical principles of professional development of teachers: a movement to the conceptual map]. *Porivnialna profesiina pedahohika*. № 1. s. 97-106 [in Ukrainian].

Ravago, M-L.V., Mapa, C.D. (2020) Awards and recognition: Do they matter in teachers' income trajectory? *Studies in educational evaluation*. Vol. 66. <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2020.100901> [in English].

Sysoieva, S.O. (2008). *Osvita i osobystist v umovakh postindustrialnoho svitu [Education and personality in the post-industrial world]*. Khmeltskyi: KhHPA. [in Ukrainian].

Tantawy, N. (2020). Investigating Teachers' Perceptions of the Influence of Professional Development on Teachers' Performance and Career Progression. *Arab world english journal*. Vol. 11 Issue 1. pp. 181-194 <https://doi.org/10.24093/awej/vol11no1.15> [in English].

Volkova, N. (2007). Sutnist i komponenty kompetentnosti maibutnoho vchytelia u zdiisnenni profesiino-pedahohichnoi komunikatsii [The essence and components of the competence of the future teacher in the implementation of professional and pedagogical communication]. *Pedahohika i psykhohiia formuvannia tvorchoi osobystosti – Pedagogy and Psychology of creative personality formation*. Vyp. 42. s. 103-111 [in Ukrainian].

Wu, S-C. (2020). Development of a Career Competencies Scale for Technological and Vocational Teachers. *Journal of research in education sciences*. Vol. 65. Issue 4. pp. 241-273 [https://doi.org/10.6209/JORIES.202012_65\(4\).0008](https://doi.org/10.6209/JORIES.202012_65(4).0008) [in English].

Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine «On Higher Education»]. (2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].

Accepted: March 01, 2021

